Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS www. lpkts.lt

Trisdešimt antrieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2020 m. balandžio 24 d. Nr. 16 (1374)

Motinų skausmas

Stanislovas ABROMAVIČIUS

1947 metais Tauro apygardos kapelionas kunigas Justinas Lelešius-Grafas savo dienoraštyje rašė: „Šiandien mes pajėgūs išmatuoti aukščiausius kalnus, giliausias jūras, tolimas planetas, bet kas išmatuos, kas pajėgs suprasti tą beribį skausmą, kuris palietė motinų širdis, kuris atėmė jų senatvės paguodą, pravirkdė seneles tų sūnų, kurie krito didvyriškose kautynėse už Lietuvos laisvę ir laimingą ateitį? Laikas užgydys žaizdas, bet ne motinų...“

Nenumaldomai bėga laikas... Nebeliko partizanų Motinų.... Prabėgo jau dešimt metų, kai Kaune, Senosiose kapinėse, iškilo paminklas žuvusiųjų už Lietuvos laisvę Motinai, trumpiau sakant – Partizanų motinai. Keletą metų Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga rinko aukas paminklui, aukojo Kauno savivaldybė, LPKTS filialai, kitos patriotinės organizacijos. Paminklas buvo baigtas ir turėjo būti atidengtas Motinos dieną, tačiau užtruko leidimo derinimas su paveldo specialistais.

Konkurso keliu išrinktas paminklo projektas: skulptoriaus Vidmanto Gylikio ir architektų Jono Januškevičiaus bei Vytenio Izokaičio 5,5 metro aukščio vario, žalvario ir bronzos darbas, vaizduojantis partizano Motiną, kuri miestelio aikštelėje pamato išniekintą sūnaus kūną ir pati tampa Dvasia su kulkų žaizdomis švytinčiais sparnais, surakintais erškėčių vainiku.

(keliama į 4 psl.)

Prie paminklo „Partizanų motinai“ kalba profesorius Vytautas Landsbergis

Paminklo atidengimo dieną, 2010 metų rugpjūčio 22-ąją, tuometinis LPKTS valdybos pirmininkas Antanas Lukša džiaugiasi, kad išsipildė svajonė

Eduardo Manovo nuotr.

Pabėgimas nutrūko pusiaukelėje

1957 metų liepos 16 dieną sovietinio žvejybos tralerio MRT-170 komanda atviroje Baltijos jūroje už 60 mylių nuo kranto pastebėjo vienišą irkluotoją, kuris netrukus buvo sulaikytas ir perduotas atskubėjusiems pasieniečiams. Kas šis drąsuolis, ryžęsis dėl išsvajotos laisvės menka valtele įveikti šėlstančią jūrą ? Ir kiek dar jų, visuomenei menkai težinomų didvyrių, gyveno ir tebegyvena greta mūsų?

Tas jaunas vyras – Antanas Sakalauskas, gimęs ir augęs Žemaitijos krašte, netoli Kražių esančiame Gevilių kaime. Tėvai – Adolfas ir Elzbieta Sakalauskai savo vaikus auklėjo patriotine dvasia. Karo metu Antano tėvas ūkininkavo ir dirbo laiškanešiu. Sovietiniai okupantai tėvą apkaltino veikimu prieš sovietų valdžią, suėmė. Karo tribunolas jam skyrė dvidešimt metų lagerio, be teisės grįžti į Lietuvą. Kalėjo Vorkutos lageryje, Komijoje.

1956 metais jį iš lagerio paleido. Deja, kalėjime prarado sveikatą ir sugrįžęs į Lietuvą po metų mirė. Suėmus tėvą, vietiniai stribai ir jų parankiniai iš motinos, auginančios tris vaikus, atėmė visą turtą. Vaikus priglaudė giminės, gyvenę Kaltinėnuose, Medvėgalyje ir kitur.

Vidurinę mokyklą Antanas baigė 1956 metais Kražiuose. Dar būdamas paauglys susipažino ir bendravo su kaimynystėje veikusiais laisvės kovotojais. Tas bendravimas ir pokalbiai istorijos ir politikos temomis brandino ir ugdė jį kaip būsimą disidentą. Nuo jaunystės puoselėjo viltis pasitraukti į Vakarus ir iš ten pasitarnauti Lietuvos išlaisvinimui. Matydamas silpstantį pasipriešinimo judėjimą, jis svajojo apie jo atgaivinimą ir pastiprinimą.

Jaunuolis manė, kad jėgų santykį nelygioje kovoje galėtų pakeisti iš Vakarų gaunama parama: ginklai, šaudmenys, kita reikalinga amunicija, kurią būtų galima atgabenti į Lietuvą oru arba jūra. Ši idėja buvo ypač patraukli – Antanas jau buvo nubraižęs tam tikslui skirto laivo brėžinius. Jo manymu, toks laivas galėtų atgabenti krovinį arčiau Lietuvos krantų, o paskui krovinys dalimis pasiektų krantą valtimis. Tačiau pirmiausia reikėjo ištrūkti į išsvajotą laisvės pasaulį. Bet kaip? Tai padaryti buvo galima, įsidarbinus jūreiviu ir, atplaukus į užsienio uostą, iš laivo pabėgti.

1956 metais Antanas įstojo į Klaipėdoje veikusią uždarą, sukarintą jūreivystės mokyklą.

(keliama į 8 psl.)

Kelionė į Juditos Vaičiūnaitės poeziją

Kristina MEČKOVSKA, Rūta MINKEVIČIENĖ

Vasario pabaigoje Lentvario miesto bibliotekoje svečiavosi Lietuvos teatro aktorė bei autorinių spektaklių režisierė Donata Kielaitė ir garso režisierius, aktorius Jurgis Valančauskas su muzikiniu monospektakliu „Kelionė“, pagal Juditos Vaičiūnaitės eiles. Spektaklį žiūrėti susirinko didelis būrys Motiejaus Šimelionio III, IV kasių gimnazistų, mokytojų, bendruomenės narių. Spektaklis skirtas paminėti vienos iškiliausių lietuvių poečių – Juditos Vaičiūnaitės – atminimą.

Spektaklio autorė Donata Kielaitė 2010 metais baigė Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, nuo 2008 metų dirbo Lietuvos nacionaliniame dramos teatre, 2011–2013 metais – Valstybinia-

Aktorė Donata Kielaitė sužavėjo žiūrovus

me Šiaulių dramos teatre. Sukūrė ne vieną vaidmenį Lietuvos teatrų scenose. Šiuo metu vaidina Užupio dramos teatre bei yra pasukusi autorinės kūrybos keliu – 2017 metais įkūrė Kelionės teatrą. Sukūrė du autorinius spektaklius: muzikinį poezijos monospektaklį „Kelionė“, pagal Juditos Vaičiūnaitės eiles, ir spektaklį „Bevardė“, kuriam pati rašė scenarijų.

Spektaklyje „Kelionė“ autorė prikelia naujam gyvenimui vienos ryškiausių 20 amžiaus poečių, Juditos Vaičiūnaitės, eiles. Poetė yra išleidusi apie 20 poezijos rinkinių, rašė pjeses vaikams, kritinius straipsnius. Kūrėja savo poezijoje didelį dėmesį skyrė dvasingam, laisvam, gyvenimą mylinčiam žmogui.

(keliama į 4 psl.)

LGGRT Centro tyrimo išvadas patvirtino Rusijos Federacijos valstybinis archyvas

Daiva VILKELYTĖ
LGGRTC vyr. specialistė

Po daugiau kaip du mėnesius užtrukusių derybų su Rusijos Federacijos valstybiniu archyvu Maskvoje Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (toliau – LGGRT Centras) gavo patvirtinimą, kad Lietuvoje yra ne 1940 metų Liaudies Seimo priimtų keturių valstybės santvarką pakeitusių Deklaracijų originalai, o tik jų versijos. Dokumentų originalai yra saugomi Maskvoje.

Archyve taip pat saugomos ir po sovietų okupacijos suformuotų marionetinių Latvijos bei Estijos parlamentų priimtos Deklaracijos, prašančios priimti Baltijos valstybes į SSRS.

LGGRT Centro prašymu Rusijos Federacijos valstybės archyvas, patvirtindamas, jog Centro specialistų surastas dokumentų saugyklos numeris yra teisingas, pateikė skaitmeninę vienos iš keturių Liaudies Seimo Deklaracijų kopiją.

Iš Maskvos gautas dokumentas yra liepos 21 dienos Lietuvos Liaudies Seimo priimtos Deklaracijos dėl įsijungimo į SSRS kopija su rašytojo Petro Cvirkos, tuometinio Liaudies Seimo antrojo sekretoriaus, parašu. Apie ją LGGRT Centras jau rašė.

Be P. Cvirkos, šią ir kitas tris marionetinio Liaudies Seimo Deklaracijas, melagingai įteisinančias sovietų okupaciją ir Lietuvos aneksiją, 1940 metais pasirašė ir poetas Antanas Venclova, tuometinis Liaudies Seimo pirmasis sekretorius (bei Liaudies Vyriausybės švietimo ministras), Liudas Adomauskas, ėjęs Liaudies Seimo pirmininko (ir Valstybės sekretoriaus) pareigas, Mečislovas Gedvilas, Liaudies Seimo pirmasis vicepirmininkas (bei vidaus reikalų ministras) ir Juozas Grigalavičius, antrasis Liaudies Seimo vicepirmininkas.

Po prievartinio Raudonosios armijos įvedimo ir šalies okupacijos 1940 metų birželio 15 dieną sovietų valdžios statytiniai surengė suklastotus rinkimus į Liaudies Seimą, kuriuose rinkėjai privalėjo balsuoti už vienintelį iškeltą kandidatą, o visos politinės partijos ir visuomeninės draugijos, išskyrus komunistų partiją, buvo uždraustos. Dar iki rinkimų pradžios Lietuvoje buvo pradėti masiniai areštai.

Tokiuose rinkimuose į Liaudies Seimą Alytaus mandatinėje apylinkėje buvo išrinktas P. Cvirka, kuris nuo Raudonosios armijos įvedimo dienos iki rinkimų kampanijos pabaigos rašė ir okupacinio režimo kontroliuojamoje spaudoje skelbė propagandinius straipsnius, šlovinančius naująją sovietų valdžią, SSRS ir jos partinį vadovą Josifą Staliną.

Kaip pažymėta Liaudies Seimo stenogramose, kurias atskira knygele 1940 metais išleido Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba, pirmoji Liaudies Seimo nepaprastoji sesija įvyko 1940 metų liepos 21 dieną Valstybės teatre, Kaune.

Pirmajame sesijos posėdyje buvo išrinktas penkių narių Liaudies Seimo prezidiumas. Jo nariais tapo Seimo pirmininkas L. Adomauskas, du jo pavaduotojai, patyrę pogrindinės komunistų partijos nariai ir du sekretoriai, sovietų simpatikai rašytojai. Jame buvo priimtas ir epochinės reikšmės dokumentas – „Deklaracija apie valstybės santvarką“, kuriuo prievartos režimas, Lietuvoje įtvirtindamas sovietų diktatūrą, iš esmės pakeitė šalies santvarką.

Deklaracijoje melagingai teigiama, kad marionetinis Liaudies Seimas vadovaujasi šalies piliečių valia: „Liaudies Seimas, išreikšdamas Lietuvos laisvos darbo liaudies valią, skelbia, kad Lietuvoje įvedama Tarybų santvarka“ (1).

Antrajame tos dienos posėdyje priimta ir „Lietuvos įstojimo į Sovietų sąjungos sąstatą Deklaracija“. Joje, be kita ko, skelbiama: „Klausydamas valios liaudies, nuvertusios senąjį priespaudos ir neteisės režimą, žmogaus eksploatacijos režimą, Liaudies Seimas nutarė: Prašyti Sovietų Socialistinių Respublikų Aukščiausiąjį Sovietą priimti Lietuvos Socialistinę Tarybų Respubliką į Sovietų Sąjungos sąstatą sąjungine respublika tais pačiais pagrindais, kuriais įeina į SSRS Ukrainos, Gudijos ir kitos sąjunginės respublikos“ (2). Abi deklaracijas lydėjo audringi plojimai ir šūkiai iš salės: „Da zdravstvujet velikij Sovetskij Sojuz. Da zdravstvujet russkaja semja narodov. Da zdravstvujet Socialističeskaja Sovietskaja respublika“ (liet. „Tegyvuoja didžioji Sovietų Sąjunga. Tegyvuoja rusų tautų šeima. Tegyvuoja Socialistinė Sovietų respublika“).

Liaudies Seimo vicepirmininko M. Gedvilo siūlymu priėmę antrąją, „Įstojimo į Sovietų Sąjungos Sąstatą Deklaraciją“, Liaudies Seimo deputatai atsistoję plojimais pagerbė savo svečius „Sovietų vyriausybės atstovą draugą Dekanozovą ir Sovietų atstovą Pozdniakovą“. Pastarasis atsilygino šūkiu „Lai gyvuoja Lietuvos Socialistinė Respublika“ ir nuščiuvus plojimams, paragino: „Pirmyn į naujas pergales!“ (3).

Antrajame Liaudies Seimo posėdyje, kuris įvyko liepos 22 dieną, buvo priimta „Deklaracija, paskelbianti žemę visos tautos nuosavybe, tai yra valstybės nuosavybe“.

Liepos 23 dieną Liaudies Seimas priėmė ketvirtąjį dokumentą – „Bankų ir stambiosios pramonės nacionalizacijos deklaraciją“. Posėdyje buvo patvirtinta ir dvidešimties narių delegacija, įgaliota vykti į Maskvą, į „SSRS Aukščiausiąjį sovietą“, įteikti Liaudies Seimo atstovų prašymą priimti Lietuvą į SSRS sudėtį.

Vilniaus savivaldybės Istorinės atminties komisijos prašymu tirdami P. Cvirkos politinę biografiją, LGGRTC vyr. tyrėja Daiva Vilkelytė atskleidė, jog Lietuvos Centriniame Valstybės archyve saugomi šių deklaracijų tekstai nėra originalai, o tik deklaracijų tekstų versijos su Liaudies Seimo pirmininko L. Adomausko ir sekretoriaus A. Venclovos parašais, kurių autentiškumas nebuvo tirtas.

Deklaracijų originalus, kaip buvo galima spręsti iš filmuotos dokumentinės medžiagos, į Maskvą išvežė Įgaliotoji delegacija, kuri jas įteikė SSSR Aukščiausios Tarybos VII sesijoje rugpjūčio 3 dieną. Paskutinį kartą Lietuvoje šių deklaracijų nuotraukos buvo viešinamos knygoje „Lietuvos liaudies seimas“, kurią „Minties“ leidykla išspausdino 1985 metais (4).

LGGRTC tyrimas iškėlė hipotezę, kad Deklaracijos galėtų būti saugomos buvusiame SSRS Centriniame valstybiniame Spalio revoliucijos archyve Maskvoje, kaip nurodyta 1965 metais leidykloje „Mintis“ išleistoje knygoje „Tarybų valdžios atkūrimas Lietuvoje 1940–1941 metais“ (5).

Kadangi šiame archyve saugomus dokumentus perėmė Rusijos Federacijos valstybinis archyvas, LGGRT Centras, ištyręs internete viešinamus šio archyvo aprašus, kreipėsi į jo darbuotojus. Gautoji deklaracijos kopija patvirtina, kad su dokumentu galima susipažinti maskviškio archyvo skaitykloje, ji yra pažymėta numeriu GA RF 7523-11-204a.

Pagal:

1. Liaudies Seimo stenogramos. Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos leidinys. Liaudies Seimo stenogramos, Kaunas, Spindulys, 1940, p. 39.
2. Ten pat, p. 58.
3. Ten pat, p. 58.
4. Lietuvos Liaudies Seimas. Stenogramos ir medžiaga. Vilnius, Mintis, 1985, il. p. 96–97.
5. Tarybų valdžios atkūrimas Lietuvoje 1940–1941 metais. Dokumentų rinkinys, Vilnius, Mintis, Vilnius, 1956, p. 117.

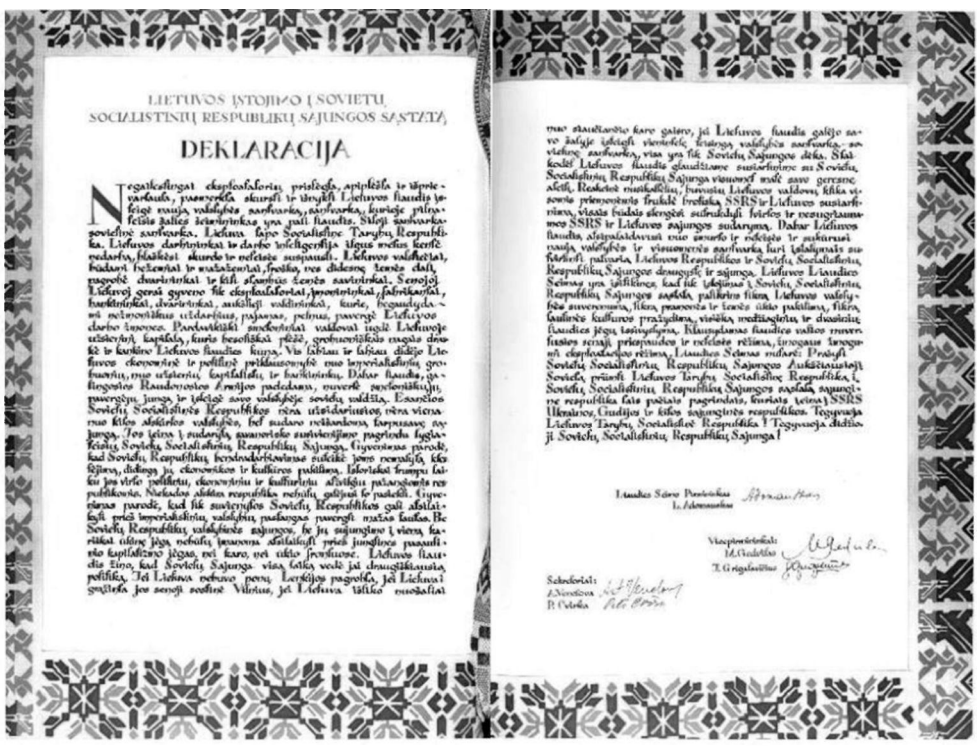
LIETUVOS ĮSTOJIMO Į SOVIETŲ SOCIALISTINIŲ RESPUBLIKŲ SĄJUNGOS SĄSTATĄ

DEKLARACIJA

Lietuvos Liaudies Seimo Deklaracija. Rusijos Federacijos valstybinis archyvas

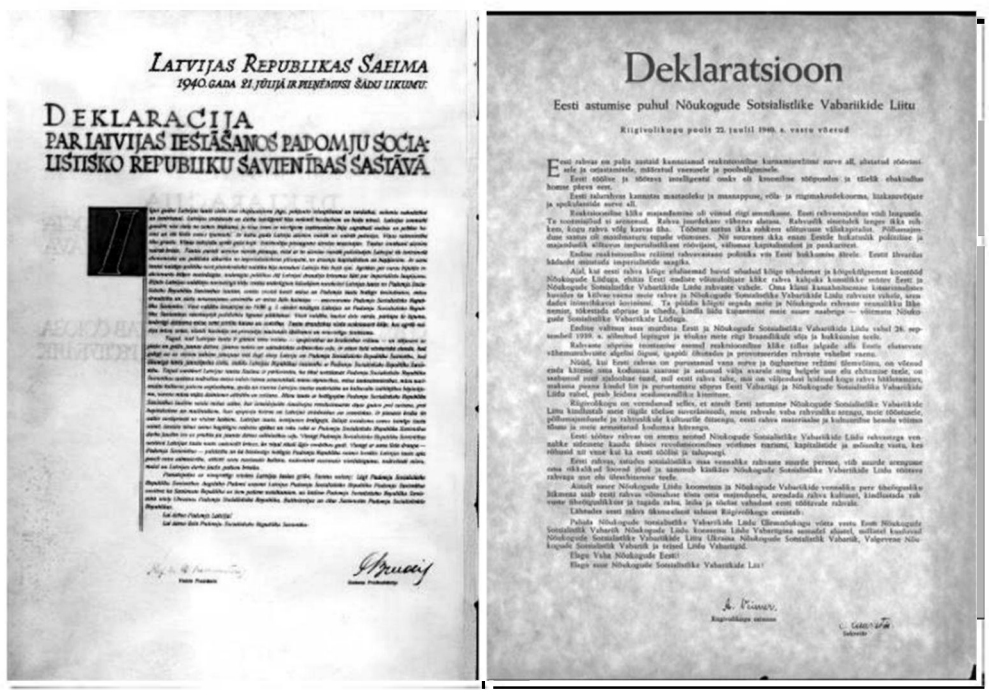
LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA
1940. GADA 21. JŪLIJĀ IR PIEŅĒMUSI ŠĀDU LIKUMU:

DEKLARACIJA
PAR LATVIJAS IEŠĀŠANOS PADOMJU SOCIĀLISTISKO REPUBLIKU SAVIENĪBAS SASTĀVĀ

Deklaratsioon

Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu

Latvijos Seimo Deklaracija ir Estijos Seimo Deklaracija. Rusijos Federacijos valstybinis archyvas

Įvykiai, komentarai

Ne pirmas kartas

Kažin, ar rastume Lietuvoje vyresnio amžiaus žmogų, kuris būtų negirdėjęs posakio „Apsaugok, Viešpatie, nuo maro, bado ir karo!“? Apie jaunesniąją kartą kalbėti neverta, nes nei karas, nei maras, nei badas jai nei girdėtas, nei matytas – per atkurtos nepriklausomybės metus visų šių baisybių pavyko išvengti. Iki neatėjo 2020-ieji...

Neišsigąskite, – neprasidėjo nė viena iš minėtų baisybių, tačiau turime kitą bėdą – koronavirusą, palietusį visą pasaulį ir, žinoma, neaplenkusį Lietuvos. Kaip teigia prof. Valdas Rakutis – karo istorikas, Lietuvos kariuomenės vyresnysis patarėjas ir Klaipėdos universiteto profesorius: „Lietuvos istorijoje būta ne vienos epidemijos, skaudžiausios jų atsitiktinai ar neatsitiktinai sutapo su karais“.

Dažniausia epidemija buvo maras, Lietuvą siaubti pradėjęs 14 amžiuje, o didžiausią pagreitį įgavęs 16–17 amžiais, kai prasidėjo dar ir karai su stiprėjančia Maskvos kunigaikštyste bei Švedija. Ypač pražūtingos būta 18 amžiaus pradžios epidemijos, per kurią valstybė neteko kone pusės gyventojų. Visų epidemijų pasekmės, anot istorikų, būdavo ne tik gyventojų netektis, bet ir nusmukęs ekonominis krašto gyvenimas, dar pablogintas ir alinančių karų. Sunkmečiai kėlė nepasitikėjimą centrine valdžia, kuri, liaudies manymu, nesugebėjo pasirūpinti žmonėmis. Nors žemės ūkiu grįsta ekonominė krašto sankloda atsigaudavo palyginti greitai (maždaug per porą dešimtmečių), vis dėlto politiniai ir kultūriniai praradimai buvo negrįžtami. Logiška, kad tokios problemos vedė į valstybės žlugimą.

Šiandieninė Lietuvos situacija vargu ar lygintina su istorine patirtimi vien dėl to, kad esame galingos (sutinku, kartais bukadantės) Europos Sąjungos nariai, epidemija apima visą pasaulį, kuriame jokia valstybė dabar negali jaustis stipresnė kitų atžvilgiu; taigi ir problemos visiems vienodos.

Iš dalies galima teigti, kad COVID-19 pandemiją ES valstybėse pavyko įsprausti į šiokius tokius rėmus, neleidžiančius jai išsikeroti. Vienos didesniu, kitos mažesniu mastu šalys įvedė karantiną. Deja, lazda, kurią prieš pandemiją teko panaudoti, turi ir kitą galą, skaudžiai smogiantį per ekonomiką. Tai niekam nebuvo naujiena – dar neįvedus karantino buvo aišku, kad sustojusi žmonių darbinė veikla atneš milžiniškų ekonominių nuostolių. Tačiau teko rinktis – ar aukosime žmonių gyvybes vardan ekonomikos, ar ekonomiką vardan žmonių gyvybių? Pasirinktas civilizuotas variantas.

Šiandien pasigirsta isteriškų reikalavimų panaikinti karantiną, neva, daug daugiau žmonių mirs nuo ekonominių problemų, nei nuo koronaviruso, kuris dar ir lyginamas su paprastu gripu... Socialiniuose tinkluose knibždėte knibžda tokių kategoriškų „nuomonių“. Ne mažiau iškalbingi ir tokias nuomones palaikantys komentarai, kurių autoriai (ir sutapk tu man!) propaguoja ir „plokščios žemės teoriją“, ir Kremliaus „tiesas“, ir „antivakserių“ (pasisakantys prieš skiepus, aut. past.) kliedesius. Skaitai tokius reikalavimus ir neatsistebi – kaip galima be jokio sąžinės jausmo aiškinti, kad geriau paaukoti senukus, nes, girdi, „anie ir taip greitai mirs“? Kas tai – nužmonėjimo laipsnis ar intelekto stoka? Pasižiūri į reikalautoją – na ne, išsilavinęs žmogus, dar ir visuomenėje žinomas... Bet, matyt, tas jo išsilavinimas toks vienpusis, mažatikslis. Neduokdie, tokiam sprendimų galią!

Be jokių abejonių – karantinas negalės tęstis ištisus mėnesius, reikia rasti sprendimus, kurie ir gyvybes saugotų, ir ekonomikai neleistų žlugti. Vien rėkdami minios balsu „panaikinti karantiną!“ ne tik nepakeisime situacijos į gerąją pusę, bet dar ir sugriausime tai, ką pavyko pasiekti pandemiją tramdant. Taigi, garsiai rėkiantiems „šalin karantiną!“ vertėtų pasukti galvas ir pasiūlyti kokį nors konkretų sprendimo būdą, kaip suderinti karantino reikalavimus ir verslo plėtojimo būdus, nes jau šiandien aišku, kad su nelemtu koronavirusu teks gyventi nuolatinėje nedraugėje, jis tai ūmės, tai slops.

Puota maro metu

Senovės romėnai sakydavo: „Quod licet Jovi, non licet bovi“ – kas galima Jupiteriui, negalima jaučiui. Posakį suprasti reikia kaip principą, kad ne viskas, kas leidžiama vieniems, galima daryti ir kitiems. Deja, bet šis principas kartais panaudojamas prieštaringai: geri darbai suniekinami, paneigiami, ir pasielgiama priešingai.

Kaip tik taip praeitą savaitę pasielgė valdančioji dauguma, tiksliau jos Vyriausybės pavaldiniai – Sveikatos ministerija. Turbūt dar nepamiršote, kaip buvo suniekinta Seimo opozicijos iniciatyva, atsižvelgiant į užsienio šalių patirtį, pakelti pandemijos metu sveikatos sferoje dirbančiųjų atlyginimus? Ne tik medicinos darbuotojų, bet ir aptarnaujančiojo personalo, neišskiriant valytojų? R. Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“ ir naudingų prisiplakėlių valdančioji dauguma tokią opozicijos iniciatyvą visuomenei pateikė kaip pigų, ekonomiškai kenksmingą populizmą, o ką jau bekalbėti apie vienos valdančiųjų frakcijos narės išsakytą paniekinamą požiūrį į valytojas (kurioms, kaip tenka skaityti medicinos darbuotojų komentaruose, kartais tenka atlikti kai kurias slaugių pareigas, mat nėra kam – slaugių katastrofiškai trūksta)...

Tačiau tai nebuvo vienintelis valdančiųjų spjūvis visuomenei į veidą: praeitą savaitę Sveikatos apsaugos ministerijos klerkai, palaiminti sveikatos ministro, išsimokėjo sau priedus už kenksmingas darbo sąlygas pandemijos metu! Čia vėl negali neprisiminti, kaip valdantieji peikė opozicijos siūlymą padidinti užmokestį medicinos darbuotojams (beje, laikinai – kol tęsis epidemija), kaip svarstė išvis neskirti priedų ligoninių valytojoms ir ligoninių administracijai, nes jie neva nedirba tiesiogiai su infekuotais.

Teko girdėti, kad ir gydytojams ministerija nemoka priedų, nes... nėra priedų išmokėjimo tvarkos. Užtat ministerijos klerkams, kurie, žinote, dirba itin „pavojingomis pandemijos sąlygomis tiesiogiai su infekuotais“, atsirado ir tvarka, ir pinigų priedams išmokėti!

TS-LKD narė europarlamentarė Rasa Juknevičienė, neslėpdama nuostabos dėl tokio SAM vadovybės akibrokšto, pasvarstė, kas būtų buvę, jeigu taip būtų pasielgę konservatoriai per krizę 2009 metais? „Būtų buvęs toks triukšmas iš tų, kurie už mus nebalsuoja, kad skambėtų visos „respublikų“ ir „minfų“ antraštės. O ir balsuojantys būtų nusisukę,“ – ironizavo europarlamentarė, primindama, kad tuometinė vyriausybė sutarė ministerijų finansus sumažinti 45 procentais.

Štai jums ir blogasis romėniško posakio pavyzdys! Vieni valstybei sunkią valandą surado valios susimažinti atlyginimus, o kiti – be sąžinės graužimo ir pagrindo – juos pasididino!

Aptariau tik vieną valdančiosios daugumos akibrokštą, o kiek jų jau būta? Todėl apgailėtina valdančiųjų propagandinė klišė „kalta opozicija“. Apskritai stebint politinę R. Karbauskio vadovaujamos valdančiosios daugumos elgseną, neapleidžia slogi mintis – demokratija pasibaigė, nes valdžią gavo žmonės, nesuprantantys, kad opozicija skirta alternatyviai nuomonei reikšti ir neleisti „nugrybauti“ sprendžiant valstybės problemas. Tokiems žmonėms opozicija – ne politiniai oponentai, su kuriais diskutuojant galima prieiti visapusiškai apsvarstytų sprendimų, bet mirtini priešai, grėsmė egzistencijai. Kai pagalvoji – kai tokia apgailėtina ir savanaudiška egzistencija, tai kiekvienas žmogus, reikalaujantis teisingumo, tampa mirtinu priešu.

Kas naujo pandemijos apimtame pasaulyje? Ogi naftos kainos!

Gyvenimas nesustoja net ir globalių nelaimių metu. Kartais paaiškėja paradoksalūs dalykai – pavyzdžiui, Europos kosmoso agentūros (ESA) stebėjimai rodo, kad oro taršos lygis didžiuosiuose Europos miestuose žymiai sumažėjo. Lyginant 2019 ir 2020 metų kovo 13–balandžio 13 dienų rodiklius, pastebėta, jog tarša Madride, Milane ir Romoje sumažėjo 45 procentais, Paryžiuje – 54 procentais.

Stebėtis labai nereikėtų – juk sustojo daugelis gamybos įmonių, ištuštėjo anksčiau nuo automobilių grūsčių dususios gatvės ir magistralės. Pasak politologo Lino Kojalos, besiremiančio „Financial Time“, nuolat pateikiančio sutrumpintą esamo laiko pasaulio politinių ir ekonominių situacijų apžvalgą, stebime „istorinių analogų neturintį JAV naftos kainos kritimą – balandžio 20 dieną ji siekė ir neigiamas reikšmes – tai sąlygojo, kad kritus globaliai naftos paklausai, pirkėjai neturėjo kur fiziškai sandėliuoti įsigytos ir neparduotos produkcijos. Ateities sandorių kainos lieka kur kas aukštesnės: pavyzdžiui, pirkimai, kurie faktiškai turės būti įgyvendinti birželį, kainuoja apie 19 dolerių už barelį; liepą – apie 25 dolerius; spalio–gruodžio mėnesiais – apie 30 dolerių. Investuotojai viliasi, kad ateityje paklausa naftai augs. („FT“)

Kiek anksčiau L. Kojala ironizavo: „Jei turit kokį atliekamą dolerį, galit nusipirkti amerikietiškos naftos barelį (~159 litrai). Tiek ji šiuo metu kainuoja rinkoje. Kone trečdaliu globaliai kritusi naftos paklausa (karantinas, visgi), didžiulė pasiūla ir perpildytos talpyklos WTI markerio kainą nuo metų pradžios numušė apie 98 procentus. Ne veltui prognozuojama, kad dalis sandorių vyks neigiama kaina („tik imkit tą mano naftą!“). Tiesa, Brent markerio nafta, kurios kaina realiai atspindi apie 2/3 pasaulio naftos, smuko mažiau dramatiškai – iki maždaug 26 dolerių. Tai – svarbesnis žymuo Europai. Visgi Šiaurės jūroje išgaunamą naftą parduoti (arba „sugrūsti“ į tankerius) kiek lengviau, nei Teksase – WTI nafta faktiškai nutolusi nuo jūros 800 kilometrų. Visgi vėlyvesnių sandorių kainos jau labai greitai, prognozuojama, turėtų šauti į viršų. Tik kad kaupti šią akimirką nelabai yra kur.“

Bet turbūt jokia šalis taip nekenčia dėl katastrofiškų naftos kainų kaip Rusija. Krito ne tik naftos kaina, bet ir rublio, kurio kritimą ekonomistai įvardija dar didesnį nei 2014 metais, įvykusį po Krymo aneksijos. Nacionalinė reitingų agentūra (Rusija) praneša, kad Rusijos ekonomikos nuostoliai sieks 18 trilijonų rublių, o 15,5 milijono žmonių neteks darbo.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Motinų skausmas

(atkelta iš 1 psl.)

Sako, jis simbolizuoja ne tik skausmą, bet ir dvasinę stiprybę, visų motinų, kurios iškentė savo sūnų, patekusių į lagerius, tremtį, tragišką dalią.

Paminklo atidengimo dieną, tai yra 2010 metų rugpjūčio 22-ąją, tuometinis LPKTS valdybos pirmininkas Antanas Lukša, kalbėdamas iškilmėse, sakė: „Tai buvo pati didžiausia mano svajonė, džiaugiuosi, kad ji pagaliau įgyvendinta“.

Sunku pamiršti ir tada pasakytus prof. Vytauto Landsbergio žodžius: „Partizanai, savanoriai – tai yra ypatingas tikrovės reiškinys. Iškilus pavojui, lietuvės Motinos išlydėjo savo du, tris, penkis sūnus, visi žuvo, tačiau net ir tada Motina nepalūžo. Šiandien pagerbiame Motinų skausmą. Reikia gyventi taip, kad niekas šito neužmirštų...“

Tada į paminklo atidengimo iškilmes atvyko labai daug kauniečių. Renginio pabaigoje buvo padėta daugybė gėlių, uždegta Lietuvos vėliavos spalvų žvakelių. Skambėjo Lietuvos himnas. Nuaidėjo trys salvės: Lietuvai Tėvynei, Motinų pasiaukojimui ir amžinai pagarbai kovotojams, žuvusiems už Lietuvos laisvę. Paminklą pašventino kariuomenės kapelionas Tomas Karklys.

Po paminklo atidengimo iškilmių pilnutėlėje Kauno karininkų ramovės salėje buvo pristatyta mano knyga „Partizanų Motinos“, kurioje aprašomos daugiau nei šešiasdešimt žuvusių partizanų Motinų istoriją.

Žinoma, skausmas neišmatuojamas, tačiau tada mumyse ruseno viltis apginti savo valstybę... Kai kurias tada pagerbtas Partizanų Motinas prisiminkime dar kartą.

Eleonorai Baltušnikienei teko tragiška pokario lemtis

Petro ir Eleonoros Baltušnikų, gyvenusių Vėžiškių kaime, Raguvos valsčiuje (Panevėžio apskritis) šeimoje užaugo devyni vaikai: sūnūs Povilas, Jonas, Liudvikas, Kazimieras bei dukterys Salomėja, Marijona, Rožė ir Elena. Tėvas žuvo dar 1944 metais per nelaimingą atsitikimą, tad Eleonorai teko vienai iškęsti tragišką pokario lemtį, apraudoti žuvusius sūnus.

Visi trys – Kazimieras, Jonas ir Liudvikas – mokėsi Raguvoje, vėliau tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Baigė karo policijos mokyklą ir gavo puskarininkių laipsnius, saugojo Kaune net Prezidento rūmus. Aukšti, gražiai nuaugę, jie ypatingomis progomis buvo skiriami garbės sargybiniais. Po kariuomenės keletą metų Jonas buvo Raguvos policijos nuovados viršininku. Kazimieras tarnavo pasienio apsaugoje Klaipėdos krašte, Šakūnėlių rajone. Pagal tėvų sprendimą Liudvikas turėjo paveldėti ūkį.

Deja, 1944 metų vasarą broliai Kazimieras, Jonas ir Liudvikas Baltušnikai pradėjo slapstytis, o rudenį įstojo į partizanų gretas ginti Tėvynės. Jonas Vienuolio slapyvardžiu tapo būrio vadu. Iš pradžių broliai buvo kartu. Neradę jų namuose, stribai pradėjo persekioti motiną ir dukterį Eleną. Jos

Eleonora Baltušnikienė su dukterimi Elena prie žuvusio sūnaus Jono. 1949 metų rugpjūtis

taip pat turėjo palikti namus. Elena Baltušnikaitė tapo Vyčio apygardos ryšininke. Dienomis jos būdavo su partizanais, o nakvoti eidavo pas Šapio, Praščiūnų kaimų žmones Akauskus, Kizius, Dailidėnus.

Kazimieras buvo vedęs Elžbietą Masytę iš Užunevėžių kaimo. Pirmas sūnus Alvydas mirė mažas, augo dvi dukterys – Marija Vida ir Veronika Živilė. Tėvelis labai mylėjo savo šeimą, bet karas viską sugriovė. Kazimierui tapus partizanu, stribai persekiojo šeimą. Elžbieta Baltušnikienė su dukterimi Veronika Živile pasitraukė iš gimtų Raguvos apylinkių. Jos slapstėsi Kaune ir taip išvengė ištrėmimo. Gyveno svetimomis pavardėmis, kaip tremtinės savo Tėvynėje. Marijną Vidą užaugino teta Salomėja Žekonienė.

Sako, Kazimieras-Jupiteris buvo rimtas, ramaus būdo. Partizanų susirinkimuose paprastai tylėdavo, bet tardavo paskutinį žodį, kuris būdavo svariausias. Buvo Vyčio apygardos būrio vado pavaduotojas. Žuvo 1946 metų vasario 18 dieną, kai netikėtai užpuolusio priešo kulkosvaidis nukirto jo gyvybę. Jo kūną užkasė Melinsko krūmuose. Manoma, kad jo kūnas slapta buvo perlaidotas Velykių kapinaitėse. Dabar jo pavardė įrašyta bendrame 126 partizanų kapo paminkle Raguvoje.

Kiti du broliai žuvo 1949 metų liepą, per Šv. Onos atlaidus. Pirmas krito Liudvikas-Meška, vėliau Krištaponio rinktinės vadas Jonas Baltušnikas-Vienuolis.

Liudvikas buvo aukštas, ilgais, banguotais plaukais, linksmo būdo, mėgo pajuokauti. Bet svajonės apie gyvenimą, ateitį žlugo prasidėjus okupacijai. Jo jaunystė paaukota ant Tėvynės laisvės aukuro. Buvo Antano Vaičekonio-Šermukšnio būrio partizanas. Palaidotas Tumagalio kapinėse, Budrionių kaime.

Jonas buvo labai pamaldus, malonus, mandagus. Žmonės vertino jo išmanumą. Jei kituose būriuose atsirasdavo keblumų, patarimo kreipdavosi į Vienuolį, kuris mokėjo ramiai apsvarstyti, numatyti. Vienuolio mėgstamas posakis buvo: „Nuo likimo nepabėgsi“. 1949 metų pavasarį jis paskirtas Juozo Krištaponio rinktinės vadu. Kartu žuvo ir jo pavaduotojas ir apygardos štabo viršininkas Kostas Tvaska-Rugelis bei partizanas Jonas Tumšys-Kytras. Po žūties Jono kūnas slapta perlaidotas Šapio kapinėse. Motinai likimas lėmė atsisveikinti su žuvusiuoju sūnumi ir nusifotografuoti. Tarp Raguvos apylinkėse kovojusių ir žuvusių partizanų taip pat buvo du broliai Mickūnai, keturi broliai Maseliai. Giminių lėšomis 1991 metais pastatytas paminklas su įrašytomis partizanų pavardėmis, buvusio bunkerio vietoje.

Savo namų nebeturėjo

Žuvus sūnums, motina su dukterimi Salomėja nusigavo į Kazimeravos kaimą ir ten jas mažoje gryčiukėje su plūktinėmis grindimis priglaudė daugiavaikė Stanevičių šeima. Pas šiuos gerus žmones jos gyveno iki 1953 metų. Mirus Stalinui, legalizavosi ir iki mirties gyveno į Sibirą ištremtos dukters Marijonos namuose, nes savų namų jau nebeturėjo: stribai buvo nugriovę pastatus, medieną sudeginę.

Vyriausias sūnus Povilas Baltušnikas mokėsi carinėje rusiškoje mokykloje. 1922–1928 metais buvo Raguvos viršaitis. 1933 metais vedė Mariją Kuncaitę, iš dvarininko Bernatonio nusipirko 20 hektarų žemės ir persikėlė gyventi į Surviliškio vienkiemį. Jų šeimoje augo Eleonora, Nijolė ir Algimantas. 1948 metais Povilas Baltušnikas ir sūnus Algimantas, gimęs 1934 metais, buvo ištremti į Buriatijos Mongoliją, Zaigrajevo miško ūkį. Atšiauri gamta, sunki buitis juos užgrūdino: darbštūs lietuviai ten išliko, grįžo į Lietuvą 1956 metais. Povilo dukteris Eleonorą ir Nijolę nuo ištrėmimo išgelbėjo Vaclovas Kizys. Jos ir teta Elena Baltušnikaitė slapstėsi, tačiau neliko tautos kovos nuošalyje: nešė partizanams maistą, vaistus. 1952 metais gavusios Maskvos leidimą, abi dukterys išvažiavo pas tėvus, tremtyje dirbusius miškų pramonės ūkyje.

Buvo ištremta ir duktė Marijona su šeima, jos vyras Antanas Kuncė, vaikai Vladas, Algis ir Gediminas.

Trys broliai žuvo gindami Raguvos apylinkes, pratęsdami Lietuvos laisvės kovų grandinę. Bet kas gali apsakyti skausmą jų motinos, apraudojusios tris sūnus? Eleonora Baltušnikienė mirė 1959 metais. Palaidota Raguvos kapinėse.

(Bus daugiau)

Sveikiname

Jūrate BARONAITE-GĖGŽNIENE, Jonai SKETERSKAI,

Vis nerimaujant, dirbant, skubant, laukiant atėjo ši diena – gražus jubiliejus.

Mes, sveikindami Jus, į linkėjimų krepšelį dedame: daug stiprios sveikatos, kantrybės, gerų minčių, Dievo palaimos, Motinėlės Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Kelionė į Juditos Vaičiūnaitės poeziją

(atkelta iš 1 psl.)

Tai kelionė po nusivylimų ir vilčių, vienatvės ir tikėjimo, kančios ir meilės pasaulį. Judita Vaičiūnaitė – viena pirmųjų į literatūrą atėjo ne iš kaimo, bet iš miesto, todėl ji dar vadinama miesto poete. Ji gimė ir vaikystę praleido Kaune, o vėliau gyveno ir kūrė Vilniuje. Jos poezijoje atgimsta senamiesčio kiemai, skersgatviai, bažnyčios, kavinukės ir kiti miesto vaizdai. Judita yra pasakiusi, kad jos pačios gyvenimas yra eilėraščiuose tiek, kiek ji pajėgė išreikšti, tiek, kiek pasidavė žodis.

Jaunos aktorės Donatos Kielaitės atliekama subtili Juditos Vaičiūnaitės kūrybos interpretacija sužavėjo žiūrovus. Spektaklis prasideda naujametiniu vakaru. Herojė laukia mylimojo, kuris taip ir neateina... Tame laukime gimsta savęs ieškojimas, grįžta prisiminimai, herojė pasineria į emocijų sūkurį. Donatos meniškai parinkta eilėraščių kompozicija puikiai atskleidžia visą siužetinę liniją.

Labai vykusiai panaudota muzika bei daiktų gyvenimas scenoje. Ypač svarbus vaidmuo tenka gitarai, kuria ne tik grojama. Jai suteikiama ir daugiau funkcijų, pavyzdžiui, nesulaukusi mylimojo, spektaklio herojė savo neišnaudotą aistrą, nusivylimą ir skausmą išlieja gitarai, kuri virsta improvizuoto šokio partneriu. „Aš nežinau, galbūt mano kuriama herojė išgyvens meilės pilnatvę ir pajus vienybę su savo siela, jos esybe. O gal ir ne, – apie savo spektaklį kalba D. Kielaitė. – Meilė... Juk tai kasdienė mūsų duona, kasdienė malda, kasdienis „mūzų prisilytėjimas“.

Aktorė Donata Kielaitė kvietė žiūrovus kartu su spektaklio heroje pakeliauti gyvenimo, meilės ir poezijos keliais. Į emocijų sūkurį herojė neria kartu su muzika, šokiu, jos rankose virkauja gitara, o patefone skamba bliuzas, melodija sena... Spektaklio metu aktorė gitara atliko Federiko Šopeno, Franco Šuberto bei kitų klasikinių kompozitorių kūrinius.

„Poeziją scenoje galima ne tik skaityti. Ją galima ir vaidinti. Tai yra neparastai sunku“, – po spektaklio sakė talentinga aktorė Donata Kielaitė, kuriai pavyko įtraukti žiūrovus ir paskatinti išgyventi bei suprasti poetės eiles gyvai.

Dėkojame jai ir muzikinį foną kūrusiam Jurgiui Valančauskui už puikų, jausmingą spektaklį. Linkime autorei naujų kūrybinių darbų ir idėjų. Tikimės ateityje naujų susitikimų ir spektaklių. Dėkojame Trakų rajono savivaldybei už renginio rėmimą.

„Ateis sekmadienis. Ant duonos tepsim bučinius ir sviestą...“, – dar ilgai po spektaklio skambėjo mūsų galvose.

Lietuva kagėbizmo voratinklyje

Prof. Ona VOVERIENĖ

„Kaip gyventi su kagėbizmu? Praėjo tiek metų, ar klausimas dar aktualus? Juk Lietuva savo sūnums palaidūnams atleido ir, kai sovietų imperija sugriuvo, iškepė jiems jautį, tai yra leido privatizuoti jiems turtus. Kur tiesa ir teisingumas? – klausia metų metais persekiotieji ir kankintieji“...

(Žurnalistas A. J. Patriubavičius. LA. 2002-05-30)

Kokie mes lemiamais momentais

Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, lietuvybės dvasia, vedusi ir suteikusi mums visiems sparnus dainuojančioje Sąjūdžio revoliucijoje bei Sausio 13-osios neginkluotame pasipriešinime, atrodė tvirta, atspari, amžiams prabudusi. Tai buvo tikras stebuklas tautos istorijoje. Deja, jo neapgynėme, neišsaugojome.

Atsitiko baisiausia, kas begalėjo atsitikti – tautos dvasia, atlaikiusi priešo tankus, jų smurtą ir prievartą, iškentusi žuvusiųjų skausmą, neatsilaikė prieš savųjų komunistėlių melą, suvyniotą į šilko skepetaitę, juos išrinkusi į Lietuvos valdžią leido save apvogti, apiplėšti, iki kraštutinumo nuskurdinti komunistams ciniškai šaipantis, kad ko Sąjūdžio revoliucijoje norėjote, tą ir gavote.

Vis dažniau ir neramiau grįžta mintis prie Jono Aisčio pamąstymų: „Mūsų tautos istorija yra tragiška. Dideles pastangas visada griovė didelės nesėkmės. Ir aš galvoju, argi būtų lietuvių tauta kadaise, amžių glūdumoje, padariusi didelę skriaudą, už kurią štai daugiau negu tūkstantis metų ji tebeverčiama atlyginti...“ Kas sumaišo tautos protą lemiamais momentais? Gal tai iš tikrųjų Dievo bausmė?

Vytauto Landsbergio ir jo pasiaukojusių Sąjūdžio bendražygių dėka tapome atkūrusios savo nepriklausomybę valstybės piliečiais. Didžiavomės lietuviais esą. Pasaulis stebėjosi mūsų drąsa ir dvasios pergale prieš tankus. Kaip tada rašė Justinas Marcinkevičius, „nedidelė Lietuva... vėl tapo didele“. Atrodė visi tapome broliais ir seserimis. Tačiau kaip neilgai truko tos žvaigždėtosios tautinio patriotizmo, tautinės santarvės ir brolybės dienos. Tarsi į gilų šulinį įmestas sunkus akmuo sudrumstė jo vandenį ir iš paties šulinio dugno į paviršių iškėlė apipuvusias, pasmirdusias, nuodingas šiukšles, kurios iki šiol nuodija mūsų gyvenimus, mūsų sielas, temdo dangų, luošina jaunųjų kartų gyvenimą, tautą varo į beprotybę...

Komunizmo įrankis – KGB

Žurnalistas Vladimiras Laučius viename iš savo straipsnių citavo Nobelio Taikos premijos laureatą rašytoją Ellie Wieselį, jo žodžius: „Mes visada turime rinktis vieną iš pusių. Neutralumas tarnauja budeliui, o ne aukai. Tyla visados padrąsina kankintoją, o ne kankinį“ (Vladimiras Laučius. Bailių puota ant Kovo 11-osios griuvėsių // Delfi.lt. – 2018-03-12). Todėl kiekvienas lietuvis, jeigu tik jis tikras, privalo kalbėti apie didžiausią mūsų tautos priešą komunizmą ir jo įrankį tautai žudyti KGB. Tai – mūsų šventa pareiga.

Lietuvoje KGB buvo viena svarbiausių sovietinio okupacinio režimo atsparų, kuri Lietuvoje veikė 1940–1954 metais, kaip Sovietų sąjungos NKVD, NKGB, MGB ir MVD, nuo 1954 metų kaip Valstybės saugumo komitetas (KGB), įkurtas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos, o nuo 1978 metų rugsėjo 14 dienos veikė kaip Lietuvos TSR Valstybės komitetas. Jo pagrindiniai uždaviniai buvo kontroliuoti visuomenę ir kovoti su okupacijos priešininkais, užsienio žvalgyba ir kontržvalgyba, Lietuvos gyventojų sekimo ir prevenciniai veiksmai, Lietuvos gyventojų ryšių identifikavimas su lietuvių išeivija užsienyje, Lietuvos gyventojų ryšių su pogrindžiu sekimas ir taip toliau. Lietuvos TSR KGB sekė lietuvius Punsko ir Seinų krašte. 1954–1967 metais KGB skyriai veikė visuose Lietuvos miestuose ir rajonuose.

Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, vietoje KGB buvo įkurtas Nacionalinio saugumo komitetas (dabar Valstybės saugumo departamentas), kuriam vadovauti buvo paskirtas ilgametis politinis kalinys Balys Gajauskas, jo pavaduotoju irgi - politinis kalinys Petras Plumpa. 1992 metų spalį rinkimus į Seimą laimėjus komunistams (beveik visam buvusios komunistų partijos komitetui – 23 jo nariams su genseku A. M. Brazausku priešakyje), VSD vadovai buvo apšaukti neišmanėliais, negebančiais valdyti tokios atsakingos institucijos, ir VSD vadovu paskirtas komunistams pataikaujantis ir juos remiantis žmogus. VSD darbuotojais liko tie patys kagėbistai, kurie ir dirbo sovietinės okupacijos metais, parašę lojalumo Lietuvai pasižadėjimus. Pensinio amžiaus kagėbistai buvo išleisti į pensiją; keletas rusakalbių išvyko atgal į savo tėvynę.

Pralaužta siena

2005 metais pasirodė mano parengta nedidelės apimties – 107 puslapių knyga „Lietuva juodojo voro gniaužtuose“ (V., 2005). Tiražas buvo labai greitai išpirktas, pakartotas dar tris kartus. Knygoje 14 temų: „Juodojo voro nelaisvėje“, „Juodojo voro – KGB istorija nuo seniausių laikų iki mūsų“, „Juodasis voras mąstė kompartijos smegenimis“, „Juodojo voro veikla Lietuvoje 1918–1940 metais“, „Lietuva be lietuvių – okupanto programa“, „Juodojo voro veikla Lietuvoje 1954–1990 metais“, „Juodojo voro veikla atgavus Nepriklausomybę“, „Atskleistas sąmokslas – okupuoti Lietuvą be šūvio. UP faktorius“, „Moralinis reliatyvizmas: aukos prievartavimas nusilenkti budeliui be jo atgailos“, „Juodasis voras vėl kyla į ataką“, „Šaukiu aš tautą, KGB užguitą“ ir „Tarptautinis komunizmo teismas – kelias į teisingumo atkūrimą Europoje“.

Vertingiausias šios knygos rezultatas buvo pralaužta tvirta granitinė siena, pastatyta to meto valdančiųjų – nekalbėti ta tema. Po knygos „Lietuva juodojo voro gniaužtuose“ (V., 2005), pasirodė kelios labai vertingos knygos šia tema; istoriko dr. Arvydo Anušausko „Teroras 1940–1958 metais (V., 2012); A. Anušausko „KGB. Visiškai slaptai“ (V., 2015), buvusios KGB kankinės, politinės kalinės Natalijos Gudonytės sudaryta knyga „Naikintos, bet nenugalėtos kartos kelias. Prisiminimai“ (V., 2006); Severino Vaitiekaus „Tuskulėnai: egzekucijų aukos ir budeliai (1944–1947)“ (V., 2002); Juozo Starkausko „Čekistinė kariuomenė Lietuvoje 1944–1953“ (V., 1998) ir kitos. Nustatyta, kad komunistinis režimas ir jo represinis aparatas – KGB Lietuvoje 1940–1941 ir 1944–1990 metais nužudė 456 tūkstančius Lietuvos gyventojų.

Tebeveikia ir dabar

Medžiagą šia tema ir toliau rinkau, iš kurios ir paaiškėjo, kad KGB Lietuvoje pogrindyje iki šiol sėkmingai veikia, tarnaudama savo šeimininkui ir vykdydama jo užsakymus. Pasirodo, ne veltui. Kartą grįždama iš Rokantiškių kapinių, laukdama atvažiuojančio autobuso, pasišnekėjau su malonia rusakalbe moteriške, kuri nusistebėjo, kaip mes išgyvename iš savo skurdo pensijų. Pasakiau, kad taip, kaip ir ji. Nusišypsojo ir man paaiškino, kad ji visą gyvenimą dirbo „v organach“, tai yra KGB, ir dabar iš Rusijos gauna priemoką prie pensijos ir gana nemažą, nes, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, Maskvoje laikoma, kad čekistai užsienyje dirba pavojingomis sąlygomis ir jiems prie atlyginimo mokamas didelis koeficientas. Taip ir išsiskyrėme, atvažiavus autobusui.

Pirmasis smūgis lietuvybei buvo suduotas komunistų, pakėlusių kovos kirvį dėl valdžios ir dėl turto prieš Lietuvos nepriklausomybę ir valstybingumą. Komunistai A. M. Brazauskas, G. Kirkilas, K. Glaveckas ir didžioji dalis jų vadovautos komunistų partijos narių pradėjo griauti nepriklausomos Lietuvos valstybingumo pamatus, atnaujindami Lietuvoje komunistinės Lietuvos kūrimą. Jiems aktyviai talkino ir intelektualai. Šliogerizmas kaip pikčiausia nuodinga gyvatė įsirangė į „Dviratininkų“ televiziją ir diena iš dienos nuodijo ir taip sovietinio režimo metais tautiškai pažeisto homo sovieticus smegenis, griovė tautos savigarbą, šaipėsi iš patriotizmo ir iš pačios Lietuvos nepriklausomybės.

Darius Kuolys ir jo begėdžių kompanija savo kosmopolitiniais eksperimentais parklupdė, ir kas žino, gal jau ir amžinai pražudė Lietuvos ateitį – mokyklas, visą švietimo sistemą. Kai akademikas Zigmas Zinkevičius bandė Lietuvos mokyklose atstatyti tautinę pusiausvyrą, jis buvo, kaip pikčiausių vilkų gaujos užpultas, apkandžiotas, apdraskytas ir turėjo pasitraukti, vilkams džiūgaujant gerokai pakenkus akademiko sveikatai. Premjeras Gediminas Vagnorius, galėjęs tą niekšingiausią vieno didžiausių tautos vyrų susidorojimą sustabdyti, to nepadarė, nes tuo metu jau jis sąmoningai buvo persiorientavęs į Lietuvos nepriklausomybės ir valstybės griovėjų pozicijas.

Grėsmė švietimui

Šiandien jų visų dėka turime tai, ką turime – nutautėjusį lietuvį, slaviška, tik turtų trokštančia dvasia... musę kagėbizmo voratinklyje. Išeidamas į Amžinybę akad. Zigmas Zinkevičius mums paliko viltį ir priesaką: „Šiandien mūsų tautai ir kalbai grėsmės kyla ne tik iš nedraugiškų kaimynų, bet ir mūsų pačių prisitaikėlių, kurie puola šliaužioti prie globalistų kojų, ima gėdytis savo kalbos ir kultūros.

Šio didžiulio pavojaus mastelį ypač aiškiai parodo tik ką Vilniaus universiteto vadovybės šiais, Lietuvių kalbos metais, priimtas nutarimas ištrinti lituanistikos ir baltistikos tradicijas Filologijos fakultete, panaikinant Lietuvių kalbos, Lietuvių literatūros, Baltistikos katedras ir įsteigiant jų vietoje taip vadinamuosius Taikomosios kalbotyros, Literatūrų ir kultūrų tyrimo, Baltijos tautų ir kultūrų institutus.

Išraunami ne tik pavadinimai, žymintys lietuvių ir baltų kultūras, bet keičiami ir tyrimų prioritetai būsimoms kartoms. Šių veiksmų negali pateisinti jokie nauji internacionalizmo argumentai“ (Zigmas Zinkevičius.Tikiu, kad mūsų kalbos ir kultūros naikintojai liks nieko nepešę // Alkas.lt. – 2017-01-20).

Tautos duobkasių kategorijai priskirtini ir kai kurie seimūnai, ir jų sukurta tautos ateities griovėjų grupė, po aukštojo Lietuvos mokslo reformos priedanga sunaikinę, intelektualams mandagiai tylint, visą mūsų pedagogikos mokslą ir mokytojų rengimo sistemą. Sunaikinta Pedagogikos institutas (Edukologijos universitetas) ir jo visi pastatai ir kitas turtas išparceliuotas nežinia kokiais tikslais ir kam? O gal čia buvo Maskvos caro Putino užsakymas sunaikinti Lietuvos ateitį, palikus šalį be mokytojų, kerštaujant Lietuvai už nepaklusnumą ir Sovietų sąjungos sugriovimą? Dabar jau pradedame jausti to žygio pasekmes. Jau dabar Lietuvos mokykloms trūksta mokytojų, o kas bus rytoj?

Paslaptingos mirtys

Ir trečiasis – tragiškasis mūsų istorijos puslapis, kuriame ryškus KGB braižas – tai paslaptingos mūsų šviesiausių Lietuvos žmonių netikėtos žūtys. Istorikas Letas Palmaitis jų suskaičiavo kelias dešimtis.

Visų pirma tai mūsų VSD pareigūnas Vytautas Pociūnas, „pats“ iškritęs iš Baltarusijos viešbučio devinto aukšto, „o dar anksčiau tai padarė Remigijus Kuršas, vienas iš Žaliųjų grupės vadovas Saulius Gricius, VSD Vilniaus apygardos vadovas Kvaraciejus.

(keliama į 7 psl.)

Sugrįžimas į Ukmergės gimnazistų laisvės kovų praeitį

Jonas BUROKAS
LLKS Garbės pirmininkas, laisvės kovų dalyvis

Kovo 12 dieną Vilniaus laidojimo namuose atsisveikinome su laisvės kovų dalyviu, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos, Ukmergės pirmoje vidurinėje mokykloje veikusios jaunimo pogrindinės organizacijos „Lietuvos patriotas“ nariu Vytautu Bačiumi. Jis visą dešimtmetį rašė romaną „Sutrypti metai“.

Prisimenu daugelį įvykių

Knyga pasirodė 2013 metais, kurioje buvo nušviesta Lietuvos partizanų, jaunimo patriotinių organizacijų drąsi kova prieš okupantus, vietinius kolaborantus. Knyga buvo pristatyta Ukmergėje ir sulaukė didelio skaitytojų susidomėjimo. Atminčiai jis užrašė ir man tokią dedikaciją: „Žemieti, tikiu, kad nepailsi nuolat kurstydamas Tėvynės meilės židinį“.

Mintimis sugrįžau į prieš 70 metų veikusią Ukmergės gimnazistų organizaciją „Lietuvos patriotas“. Nors buvau už tuos jaunuolius 5–6 metais jaunesnis, bet juos visus pažinojau. Jie rinkdavosi mano tėvų namuose, nes mano brolis Edvardas buvo tos organizacijos vadovas. Aš jais labai didžiavausi, nes jie duodavo kai kurias užduotis atlikti ir man.

Mūsų tėvų, vyresniųjų brolių karta patyrė visus karo, sovietinės okupacijos baisumus, karą po karo – ginkluotąjį partizanų drąsų pasipriešinimą, pasiaukojimą ir žūtį. Mačiau, kaip Ukmergėje, Antakalnio gatve, nuo Šešuolių, Želvos, Lyduokių, Žemaitkiemio pusės buvo vežami nušauti, basomis kojomis, šiaudais apdengti partizanų kūnai, kaip tremiamos šeimos su mažais vaikais ir seneliai. Mačiau, kaip stribas Čikeliovas prie mūsų namų, gatvėje, paleido automato salvę ir peršovė ranką jaunuoliui už tai, kad jaunimo būryje dainavo partizaniškas dainas. Mačiau, kaip mano tėvą vertė vežti stribus į mišką. Tėvui atsisakius, pastatė jį prie kaimynų namo sienos, ruošėsi nušauti, bet neišdrįso, aplink buvo daug žmonių. Aišku, kaimo vietovėje taip ir būtų padaryta – jis būtų nušautas.

1952 metais partizaninis judėjimas silpnėjo, tačiau patriotinis jaunimas tęsė savo užduotis, platino atsišaukimus, įvairaus turinio proklamacijas, ragino neiti į rinkimus, nestoti į pionierių ir komjaunimo organizacijas, daužė mokyklose Lenino ir Stalino portretus, skleidė tiesą apie komunistų, stribų ir kitų parsidavusių asmenų okupantams siautėjimą, kėlė Vasario 16-osios garbei Trispalves, per Vėlines degino žvakes kapuose ant savanorių kapų.

Ypač buvo aktyvūs kunigai. Ukmergės marijonų bažnyčios kunigai, broliai marijonai buvo vieni iš patriotinio judėjimo organizatorių. Mes tai jutome, nes kartu su broliu patarnaudavome šv. Mišiose. Vienuolyno bažnyčios rektorius Viktoras Šauklys, kunigas Jonas Paliukas už antisovietinę veiklą buvo nuteisti ir ilgus metus kalėjo sovietiniuose lageriuose.

Brolis marijonas Juozas Rutkauskas ir mano tėvas buvo partizanų ryšininkais, pristatydavo partizanams vaistų, tvarsliavos ir kitų medicinos reikmenų. Partizanai ateidavo pas tėvą į kalvę sutaisyti ginklų, ten buvo ruošiami atitinkami sprogmenys. Manyčiau, kad vieni iš iniciatorių, sukurti pogrindinę jaunimo organizaciją „Lietuvos patriotas“ buvo marijonų vienuolyno kunigai ir jų aplinka.

Atsirado išdavikų

Daugelis šios organizacijos narių jau ilsisi Amžinybėje. Jie savo veiklą pradėjo 1949 metais. Vytautas Bačius įstojo į šią organizaciją 1950 metais, tačiau priesaikos dar nebuvo priėmęs. Su tokiu statusu buvo Vytautas Latinis, Algirdas Usonis, Č. Kriščiūnas (Krikštūnas), žuvęs partizanų gretose. Jie buvo kaip rezervas aktyviai veikiančiai 10 jaunuolių grupei.

Ši grupė nedavė ramybės Ukmergės komunistų partijos vadovams, čekistams ir stribams. Vienais metais nukirpo ryšių linijas nuo Vilniaus, Kauno, Panevėžio ir Anykščių pusės. Ukmergė liko be jokio telefoninio ryšio visą naktį, o drąsieji jaunuoliai dar paskelbė, kad miestą puls partizanai. Stribai jau buvo pradėję net kasti apkasus. Vasario 16-ąją iškėlė Trispalves ant gaisrinės bokšto ir ant piliakalnio aukštame medyje. Į tą medį įkėlė maišą su mėšlu ir užrašė: užminuota. Čekistai šaudė į maišą, bet nedrįso lipti į medį nuimti vėliavos. Tik iš ryto, praaušus, vėliavą nukėlė.

Gimnazijos komjaunimui vadovauti iš Vilniaus buvo atsiųstas labai aršus sekretorius Masandukas. Vieną vakarą, sutemus, pamokos metu, V. Vagonio sviestas pro langą akmuo pataikė sekretoriui į galvą. Visi mokiniai nuo stipraus garso labai išsigando, o sužeistas Masandukas išvirto iš savo kėdės. Po savaitės jis pasitraukė iš „atsakingų“ pareigų ir grįžo į Vilnių.

Kas savaitę, kas dvi Ukmergėje pasirodydavo proklamacijos ant stulpų, namų, tvorų, rasdavo po susirinkimų, koncertų, šokių vakarėliuose savo kišenėse. Uoliai zujo KGB etatiniai darbuotojai, jų agentai, tačiau jų pastangos nepadėjo. Kurį laiką viskas nurimo. Organizacijos nariai jau buvo išsiskirstę, kai kurie įstoję į aukštąsias mokyklas, technikumus, įvairius kursus, buvo paimti į kariuomenę. Tik po pusmečio saugumiečiai pasiekė savo tikslą – atsirado išdavikų. Vienas iš jų – kolūkio pirmininkas Jonas Karalius, klasta iš jaunų asmenų išviliojęs gimnazistų veiklos paslaptį.

Juos išdavus visi pogrindininkai buvo suimti, suvežti į Lukiškių kalėjimą ir KGB rūmus Vilniuje. Mano brolį Edvardą, sovietinį kareivėlį atvežė net iš Vladivostoko. Čia jie buvo žiauriai tardomi, mušami, daužomi, kišami į brezentinius maišus. Maišai su kankinamaisiais buvo supilami vandeniu. Maišai traukdavosi, mažėdavo ir tuo pačiu nežmoniškai išriesdavo ir juose esančią auką. Tai sukeldavo labai didelius stuburo skausmus.

Naktiniai ir kiti tardymai vyko 2–4 kartus per parą, neleisdavo miegoti. Visi jaunuoliai kankinami išsilaikė didvyriškai, nepalūžo. Štai jie „Lietuvos patriotas“ organizacijos nariai: organizacijos vadovas Edvardas Burokas-Vytenis; organizacijos vado pareigas ėjęs, Edvardą paėmus į kariuomenę, Leonardas-Zigmantas Vašatkevičius-Vanagas; Stasys Aukštuolis-Daugirdas; Vilhelmas Vagonis-Erelis; Vytautas Turla-Šarūnas; Juozas Klastauskas-Old Šaterhandas; Vytautas Klastauskas-Tigras; Algirdas Grebliauskas; Jonas Milinskas; Kazys Grigas.

Patriotinį darbą tęsė ir lageriuose

Jie buvo nuteisti pagal Rusijos Federacijos BK straipsnius: 58-1a – tėvynės išdavimas, 58-8 – netiesioginis terorizmas, 58-10-1 dalis, 58-11. Visi buvo nuteisti 25 metams ir 5 metams tremties, išskyrus du (Vytautas Klastauskas buvo nepilnametis ir partizanų ryšininkas Kazys Grigas). Jie buvo nuteisti 10 metų kalėjimo. Teismas tęsėsi 5 dienas. Teismo parodijai atstovavo MGB justicijos majoras Zalatariov, liaudies tarėjai kapitonas Lekovič, leitenantas Ibutkin ir Salokin. Edvardui Burokui tribunolas pasiūlė mirties bausmę, bet bausmė buvo pakeista į 25 metų katorgą. Jonui Milinskui buvo pasiūlyta 10 metų bausmė, bet už sovietų valdžios kritiką ir audringą kalbą teismo metu, paskutiniame žodyje, jam pridėjo dar 15 metų.

Ypač audringai kalbėjo Vytautas Turla. „Jūs, raudonieji slibinai, prigėrę nekalto lietuviško kraujo, negalvokit, kad taip jums praeis. Jūs būsite teisiami antrame Niurnbergo procese ir mes teisime jus. Naudokitės savo galia, palaikoma kareivių durtuvais. Bet žinokite – mūsų nebus, kiti bus“. Lyg ugnis nutvieskė tribunolo narius. Pirmininkaujantis reikalavo nutilti, o kareiviai atkišę automatus rėkė: „Molčat“.

Edvardas Burokas kalbėjo valandą, bet be didelių emocijų, nes žinojo, kad jo kalba gali būti priešmirtinė. Visi teismui turėjo prisipažinti kaltais, bet nė vienas to nepripažino. Jie sakė, jei mes kalti, tai ne prieš Lietuvą, o prieš Sovietų sąjungą. Į teismą tėvų ir artimųjų neįleido, nors jie buvo čia pat – teismo prieigose.

„Lietuvos patrioto“ nariai sovietiniuose lageriuose tęsė savo patriotinį darbą. Vorkutoje, Norilske, Intoje ir kitose kalinimo vietose organizavo streikus, sukilimus, griovė sunkiąją sovietų pramonę, sprogdino šachtas – sugriovė GULAG-ą. Lietuviai su ukrainiečiais buvo aktyviausi sukilimų organizatoriai. Lageriuose veikė Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vardu. Apie tai Edvardas Burokas aprašė penkiose savo knygose „Pūtėme prieš vėją“.

Grįžę į Lietuvą, politiniai kaliniai nenurimo. Nuo 1975 metų leido LLKS leidinį „Varpas“. Vytauto Vaineikio, brolių Burokų, mons. Juozapo Dabravolsko, Petro Grainio ir kitų iniciatyva, žurnalas buvo leidžiamas Inturkės bažnyčioje, Vilniuje (Zalatoriūtė), Jogvyluose (S. Juknaitės sodyboje). Žurnalas „Varpas“ buvo leidžiamas iki pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo – 1989 metų. 1996 metų vasarį jo leidimas buvo atkurtas ir kas mėnesį pasirodo iki šiol. 2020 metų sausį leidinys pažymėtas 300 numeriu.

Garbė besiilsintiems Amžinybėje „Lietuvos patrioto“ ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariams ir jų rėmėjams. Linkiu daug sveikatos Ukmergėje gyvenančiam garbingos organizacijos vadovui, Laisvės kovų dalyviui Zigmui Vašatkevičiui, jo žmonai Onutei ir visai jo šeimai. Tesuteikia Viešpats amžinąją ramybę Vytautui Bačiui, o jo artimuosius, palydėjusius savo vyrą, tėvą, senelį į Amžinybę, telydi dvasinė ramybė.

Dėkojame

Jau išleista knygos **„Tremties vaikai“ 4 dalis**. Dėkojame už jūsų istorijas ir aukas.

Planuojama išleisti **„Tremties vaikų“** istorijų rinktinę **anglų kalba**. Knyga jau ruošiama, tačiau lėšų dar trūksta. Norinčiuosius padėti kviečiame aukoti. Sąskaitos Nr. LT86 4010 0425 0156 6754. Būsime labai dėkingi.

LPKTS valdyba

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ anglų kalba leidybai paaukojusiems:
Ignui Požėlai – 1000 eurų,
Aleksandrai Prijalgauskienei – 100 eurų.

LPKTS valdyba

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2020 metams

Prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 26 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu **www.prenumeruok.lt**. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:
1 mėn. – 3,67; 3 mėn. – 11,02; 6 mėn. – 22,03; 12 mėn. – 44,06 euro.

Lietuva kagėbizmo voratinklyje

(atkelta iš 5 psl.)

Po vaišių Turniškėse staigiai mirę Sigitas Janušauskas ir jo žmona Janušauskienė, kad neva nepedofilą teisėją Furmonavičių neva nužudė skrandžio turiniu paspringęs Drąsius Kedys, kad neva ne nuo dioksino mirė Povilas Pečeliūnas, kad „autoavarijoje“ žuvo Tautvydas Lideikis ir Andrius Ūsas, kad Stasys Lozoraitis mirė „greita vėžio forma“, o „nuo kraujo vėžio“ mirė Gediminas Pulokas, kad kažkas „pašalino“ Jurą Abromavičių, kad Vladimiras Akulovas per daug gerai žinojo visus kelius į „Gazprom“, kad „Dujotekanos“ veikėjai klesti ir toliau, kad savanoriai Rolandas Banionis, Remigijus Kazokaitis, Irmantas Ruplys, Edmundas Simonavičius patys „nusišovė“, o su gelbėjimosi liemene „nuskendo“ Kornelijus Radauskas, kad Gedimino Kiesaus nužudymą organizavo „tulpiniai“, kad iškiliausi kultūros ir mokslo atstovai Gintaras Beresnevičius ir Algis Uždavinys, neturėję jokių sveikatos problemų, nesulaukė nė 50 metų, o kunigas Juozas Gražulis, būdamas vienas vasarnamyje, mirė sulaukęs vos 54-erių.

Paskelbus Nepriklausomybę joks teismas nebuvo rengtas dėl prof. Jono Kazlausko „savižudybės“ (Kęstutis Lakickas. Prof. Jono Kazlausko mirties mįslė // Atgimimas. – 1990, rugs. 12-19, p. 13), neminint kun. Juozo Zdebskio „autoavarijos“ ir taip toliau“ (Letas Palmaitis. Užsakyti susidorojimai // XXI amžius, 2011, birž. 1).

Gyvename dvigubų standartų Lietuvoje

Kodėl taip yra ir taip atsitinka dabartinėje nepriklausomoje Lietuvoje? Tikėtina, kad bus teisus publicistas, buvęs politinis kalinys Algirdas Endriukaitis teigdamas, kad iki šiol Lietuvoje politines madas diktuoja KGB (A. Endriukaitis. Nepriklausomos Lietuvos teismai įteisina KGB veiklą ir sovietinę okupaciją // Alkas.lt. – 2019-01-19).

„Nepriklausomos Lietuvos teismai, turintys vadovautis galiojančia Lietuvos ir tarptautine teise, pakartotinai išteisino partizanų nužudyme ir kitų pokario rezistentų suėmime dalyvavusius KGB darbuotojus: Marijoną Misiukonį, dalyvavusį paskutinio Lietuvos partizano Antano Kraujelio-Siaubūno suėmime, ir Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjų byloje, taip paneigiant rezistentus suėmusiųjų ir represavusiųjų kaltę ir legitimizuojant sovietinę Lietuvos okupaciją, KGB veiklą ir okupacinės teisės normas... Toks yra nuosekliai demonstruojamas požiūris, kad okupaciniai įstatymai ir jų laikymąsi užtikrinusios okupacinės prievartos struktūros buvo teisėtos ir tokiomis pripažįstamos šiandienos Lietuvoje“ (ten pat).

Marijonas Misiukonis, praėjus septynioms dienoms po A. Kraujelio žūties, gavo apdovanojimą „Už iniciatyvą ir ryžtingumą“. Tokiu pačiu apdovanojimu buvo pagerbti kiti du pareigūnai už „Kraujelio operaciją“ (ten pat). Dėl Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjų represavimo išėjusius protestuoti žmones 1988 metais vadinamajame „bananų baliuje“ žiauriai sumušė MVD kapitonas Z. Bernotas. Vilniaus apylinkės prokuroras Eugenijus Papučka priėmė nutarimą, nutraukiantį Z. Bernoto veikos ikiteisminį tyrimą.

2016 metais tas pats prokuroras E. Papučka, teisindamas savo tuometinį nutarimą, tvirtino, kad „nėra pagrindo jo sprendimo vadinti legitimuojančiu okupacinę teisę, nes okupaciją vykdė ne tie patys (kaltinami) asmenys, taip pat ne tie patys asmenys priėmė tuo metu galiojusius teisės aktus“, tai yra sovietinius aktus. Pagal prokuroro E. Papučkos nuostatas, kurios yra cituojamos minėtame straipsnyje, „sovietinė teisė ir konkrečiai jos straipsniai, numatę politinį persekiojimą, buvo teisėti“. Taigi ta sovietinė teisė vis dar veikia ir Nepriklausomoje Lietuvoje.

„Apskritai spaudos konferencijoje rugpjūčio mėnesį Nijolė Sadūnaitė labai taikliai pastebėjo, kad pagal dabartinių Lietuvos teismų nutartis tiesos monopolį turi „mūsų broliai KGB“, o visi, kurie buvo tardomi ir vėliau apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinais ir Laisvės premijomis, taigi, kaip ir pripažinti ne melagiais, sako ne tiesą“ (ten pat). Taigi iki šiol gyvename dvigubų standartų Lietuvoje, tik vieni įsivaizduojame, kad gyvename demokratinėje teisinėje valstybėje, o kiti – mąstome ir veikiame pagal KGB scenarijus.

Kodėl taip yra

Teisininkas dr. Alfonsas Vaišvila dorai ir sąžiningai patvirtino, kodėl taip yra (Alfonsas Vaišvila. Antikonstitucinis valstybės įsipareigojimas neviešinti prisipažinusių MGB agentų // propatria.lt – 2018-03-16). Reiškia, kad trys kartos lietuvių – 75 metus dar bus priverstos gyventi su kagėbizmu. Šis įstatymas Nr. VIII-1436 (Valstybės žinios – 1999-12-08, Nr. 104-2976) įsigaliojo nuo 2000 metų sausio 1 dienos. Įstatyme numatyta, kad tas terminas dar gali būti pratęstas.

Vadinasi, komunistai su savo KGB ruošiasi mus valdyti dar 75 metus ir daugiau. Nes, kaip rašo straipsnio autorius: „Įstatymas, kuris nekviečia visuomenės patriotizmo ir moralės pažangai, kuris slepia nuo visuomenės asmenis, veikusius prieš tautos prigimtinę teisę laisvai gyventi ir turėti savo valstybę, prisidėjusius prie laisvės kovotojų žūčių ir kentėjimų, yra priešingas šią teisę ir teisinės valstybės siekį įtvirtinusios Konstitucijos esmei. Teisinėje valstybėje Seimas gali priimti ne bet kokio turinio įstatymą, o tik šioms vertybėms neprieštaraujantį.

Tokioje valstybėje įstatymai priimami ginti nukentėjusiųjų teises (šiuo atveju nukentėjusiais reikėtų pripažinti ne tik laisvės kovotojus, bet ir tą didžiąją tautos dalį, kaip tuo metu atkakliai ir pasiaukojančiai laisvės siekusią), o jas pažeidusiųjų atžvilgiu vykdyti teisingumą. Agentūros, ypač savanoriškai veikusios prieš minėtą prigimtinį tautos siekį, atžvilgiu negalioja senatis ir „įstatymo netaikymo atgal“ taisyklė, nes šis siekis yra tęstinis, nuolat galiojantis ir nuolat darantis nusikalstamą bet kokį prieš jį nukreiptą atskirų asmenų veikimą. Todėl šio siekio negali nei atšaukti, nei sustabdyti joks įstatymas, o tai bandantis daryti įstatymas visada bus priešingas ir teisei, ir Konstitucijai“ (Alfonsas Vaišvila. Ten pat).

Ilsėkitės ramybėje

Petras Kundrotas (1930-2020)

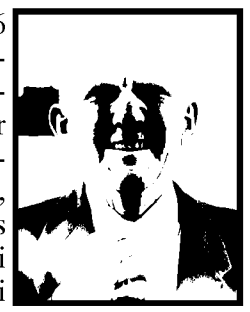

Gimė Petras 1930 metų balandžio 6 dieną Plungės rajone, Kulių valsčiuje, Pažvelsių kaime, ūkininkų Vinco ir Emilijos šeimoje. Šeimoje augo keturi sūnūs ir trys dukterys. Petras Pažvelsy baigė penkias klases, ruošėsi mokytis gimnazijoje, bet nespėjo. 1948 metų gegužės 22-osios ankstų rytą į namų duris pabeldė ginkluoti vyrai. Per 15 minučių reikėjo susiruošti į kelionę nežinia kur. Tėvai ėmė šiltų drabužių, maisto atsargų, o Petras pasiėmė ir po pažastimi paslėpė tik B. Brazdžionio knygą „Per pasaulį keliauja žmogus“. Ją išsaugojo per visą tremtį ir parsivežė atgal į Tėvynę.

Tėvas prieš išvažiuodamas pabučiavo kryžių, paglostė šunelį ir paleido nuo grandinės. Vežimu vežė į geležinkelio stotį, kur laukė gyvuliniai vagonai. Traukinys dundėjo 22 paras. Važiavo per Omską, Tomską, Irkutską ir pasiekė Baikalo ežerą. Galiausiai atsidūrė Vierchniaja Arakorka, kur buvo prikurta „zemliankų“ – barakų. Viename iš jų apgyvendino Kundrotų šeimyną. Nebuvo nei lovų, nei stalo, kankino blakės. Buvo paskirta dirbti miške – kirsti medžius. Į darbą reikėjo eiti 9 kilometrus. Uždarbis mažas, vos užtekdavo maistui. Duoną gaudavo pagal talonus, jos dažnai trūkdavo. Vasaros Buriatijoje buvo labai karštos, o žiemos šaltos – iki 50 laipsnių šalčio.

Po Stalino mirties Petras dirbo kranininku, o vėliau baigė vairuotojų kursus. Su būsima žmona Eleonora susipažino ir pradėjo draugauti 1953 metais. 1956 metais jie susituokė, po trejų metų gimė duktė Genovaitė.

1960 metų gegužę grįžo į Lietuvą. Tačiau Kundrotų niekas neregistravo, jautėsi esantys be vietos. Vasarą Petro brolis pasikvietė šeimą į Aukštadvarį (Trakų rajonas), čia jie ir apsigyveno. Jau Aukštadvaryje Petras vakarinėje mokykloje baigė aštuonias klases, įstojo į mechanizacijos technikumą. Vėliau dirbo Aukštadvario ŽŪ technikume direktoriaus pavaduotoju ūkio reikalams, o po to Žemės ūkio mokykloje vairavimo mokytoju. Visi puikiai prisimena gerą Kundroto humoro jausmą, buvo viso kolektyvo siela.

2016 metais Petras ir Eleonora Kundrotai atnaujino savo įžadus ir pasitiko deimantinių vestuvių jubiliejų. Pasiligoję jie slaugė ir saugojo vienas kitą. Stengėsi nepasiduoti nei metams, nei ligoms. Dorai išaugino dukterį Genovaitę ir sūnų Algį, sulaukė būrio anūkų.

Sulaukęs 90-ojo jubiliejaus, Petras Kundrotas išėjo Amžinybėn 2020 metų balandžio 13 dieną, antrąją šv. Velykų dieną. Palaidotas Vilniaus Kairėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Eleonorą, dukterį Genovaitę, sūnų Algį ir kitus artimuosius.

Aukštadvario buvę tremtiniai

Užjaučiame

Dėl skaudžios netekties Amžinybėn išėjus mylimai žmonai ir mamai Onai, nuoširdžiai užjaučiame vyrą, buvusį LPKTS Telšių filialo pirmininką Vitalijų Vasiliauską, dukteris Giedrę, Laimutę, sūnų Vaidą ir visus artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Balandžio 3 dieną mirė buvęs politinis kalinys Jonas Samalavičius. Dėl karantino su juo nebuvo galimybės deramai atsisveikinti. Jonas Samalavičius palaidotas Vilniaus Liepynės kapinėse, 14 kvartale, skirtame politiniams kaliniams ir tremtiniams. Pasiteirauti skambinkite vaikaičiui Vytautui Samalavičiui tel. 8 637 95973.

Kitas numeris išeis gegužės 8 dieną.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt
Leidėjas **Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga**
Įmonės kodas **300032645**
Ats. sąsk. **Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas**
Adresas: **Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,**
Tel. **(8 37) 323 204, 8 667 39218, 8 616 97199**

Savaitraščio vadovė **Audronė Kaminskienė**
Techninė redaktorė **Vesta Milerienė**

El. p. **tremtinys.redakcija@gmail.com**

2 spaudos lankai. Tiražas 1350 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino **spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas**

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2020 m. skirta 11800 eurų)

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Pabėgimas nutrūko pusiaukelėje

(atkelta iš 1 psl.)

Deja, po Vengrijos sukilimo, nepasitikėdama nacionaliniais kadrais, sovietų valdžia mokyklą uždarė. Šita viltis žlugo. Bet kitais metais, užsidirbęs šiek tiek pinigų, įsigijo baidarę, jūrinį kompasą ir kitus reikalingus daiktus. Pradėjo Kuršių mariose intensyvias treniruotes. Dvidešimtmetis jaunuolis kasdien nuplaukdavo po maždaug 10–15 kilometrų. Gerai išstudijavęs, kur yra pasieniečių postai ir kada keičiasi jų pamainos, liepos 14-osios naktį iš marių valtį ir daiktus pernešęs į Baltijos jūrą, pasileido irkluoti tolyn nuo kranto Gotlando salų link. Maždaug už kilometro nuo kranto jūroje patruliavo sovietiniai pasienio laivai, išjungtomis šviesomis.

Tikslas buvo nebetoli

Kelių šimtų metrų jūros ruožas buvo itin kruopščiai saugomas ir raižomas galingų prožektorių spinduliais. Vienas jų praslydo baidarės šonu. Antanas suspėjo atsigulti ant jos dugno, todėl pasieniečiai jo nepamatė ir, kaip tardymo metu prasitarė, palaikė į jūrą nešamu plūduru. Bėglys net girdėjo karišKių balsus. Prožektorių spinduliams nutolus, ėmė irkluoti kaip pašėlęs. Pirmą naktį jėgų netaupė – nuplaukė apie 30–35 kilometrus, Klaipėdos švyturio jau nesimatė, bet horizonte pasirodė pirmieji žvejų laivai. Jų kaimynystė buvo pavojinga, todėl jūreiviui ne kartą teko keisti kursą, prarasti laiko ir jėgų. Kitą dieną lėktuvu ir kateriais patruliuojantys pasieniečiai jau „šukavo“ sovietams priklausančius vandenis, bet dėl tiršto rūko valtelės nepastebėjo. Antanas keliskart girdėjo danguje ūžiant lėktuvo variklį.

Trečią dieną jūroje kilo audra su perkūnija, dėl to irtis darėsi vis sunkiau. Sušlapo kompasas. Seko jėgos, baigėsi geriamojo vandens atsargos. Per tą laiką vaikinas nė karto nebuvo numigęs. Bandė gerti jūros vandenį, bet tuoj vėl jį išvemdavo. Pasimelsdavo ir vėl irklavo sukaupęs paskutines jėgas.

Ėjo ketvirtoji diena. Sūrus vanduo nugraužė nugarą, nenusakomai skaudėjo rankas – kai kurie pirštai buvo nugraužti iki kaulo. O tuo metu Kražiuose saugumiečiai jau tardė jo motiną, brolį ir seserį.

Staiga išgirdo žuvėdros klyksmą (gal haliucinacijos?) – vadinasi, artėja Gotlando sala, nes paukštis galėjo atskristi tik nuo Švedijos krantų. Netrukus išvydo baltą laivą. Kaip buvo aiškinta jūreivystės mokykloje, baltas turėjo būti Švedijos laivas. Tačiau tai buvo juodas sovietų žvejybinis laivas, neutraliuose, bet dar ne Švedijos vandenyse. Stiebe plaikstėsi raudona vėliava.

Sovietų įtikinti nepavyko

Netrukus priartėjo dar trys žvejybiniai laivai ir pradėjo supti baidarę. Jiems jau buvo pranešta apie iš Klaipėdos pabėgusio jaunuolio paieškas. Antanas nesutriko – savo dokumentus išmetė į jūrą, išskleidė pasisiūtą Švedijos vėliavą ir vokiečių kalba ėmė aiškinti, kad jis esąs jūroje pasiklydęs švedų sportininkas, bet dabar susiorientavęs ir grįžtąs namo.

Tačiau rusų tai neįtikino: vėliava lyg ir švedų, kalba vokiškai, bet baidarė tai sovietinė! Netrukus atplaukė ir karinis pasieniečių kateris. Antanui buvo įsakyta lipti į laivą. Čia buvo areštuotas. Po apklausos Klaipėdoje buvo išvežtas į Vilnių. A. Sakalausko nuotraukos iš laivo vėliau pateko į jo 14 tomų bylą, kuri yra saugoma Y patingajame archyve. Pačios nuotraukos yra eksponuojamos Genocido aukų muziejuje.

Per keturis mėnesius Antaną tardė septyni tardytojai, tačiau jiems nepavyko „prisegti“ SSRS baudžiamojo kodekso 58-o straipsnio – tėvynės išdavimo. 1957 metų spalį LTSR Aukščiausiasis teismas už bandymą pabėgti pažeidus valstybės sieną jį nuteisė dvejus metus kalėti.

Už laisvės siekį buvo nubaustas

Kalėti teko Vilniaus centre esančiame KGB vidaus kalėjime. Būtent šio baisaus kalėjimo, kuriame pokario metais buvo kalinami ir žudomi Lietuvos patriotai, kameroje gimė liūdnos Antano eilės: *„Antanėli, Antaniuk, jūreiviu nebūsi – / Rodo Lenino ranka į saugumo rūsį“.*

Saugumo archyvuose Antanui Sakalauskui yra skirta 14 storų bylų. Jose aprašyti ir vėlesni „nusikaltimai“, jau atitarnavus sovietinėje armijoje ir baigus Vilniaus universiteto vokiečių kalbos studijas – draustų knygų platinimas, antisovietinės propagandos skleidimas, spausdinimo mašinėlės įsigijimas, atsišaukimų platinimas ir taip toliau. Tik 1978 metų pavasarį Antanas Sakalauskas grįžo iš Mordovijos lagerio.

Gyventi tyliai, su viskuo susitaikius, paprasčiau. Bet ką daryti, jei siela nerimsta ir veržiasi ten, kur gyvenimas laisvas ir spalvotas? Lietuvių bandymai prasibrauti už „geležinės uždangos“ tapo legendomis. Daugybės šių įvykių liudininkų ir dalyvių jau nebėra. Jų istorijos pamažu grimzta užmarštin. Kai kurių likimus dar primena filmai (pavyzdžiui, Jono Ohmano televizijos filmas „Laisvės trajektorijos“) ir išleistos knygos.

Parengė Linas KAMINSKAS

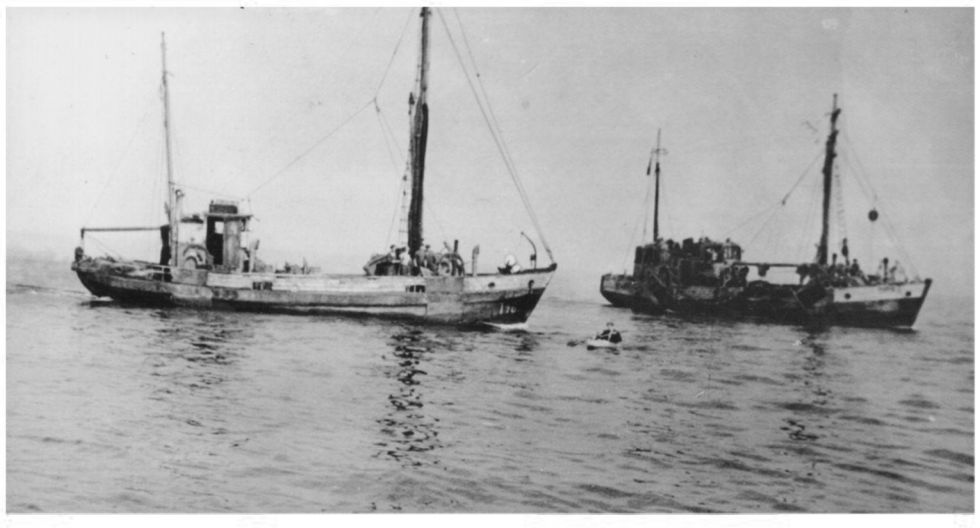

Tardytojams nepavyko Antanui Sakalauskui „prisegti“ tėvynės išdavimo

Intensyviai treniravosi Kuršių mariose

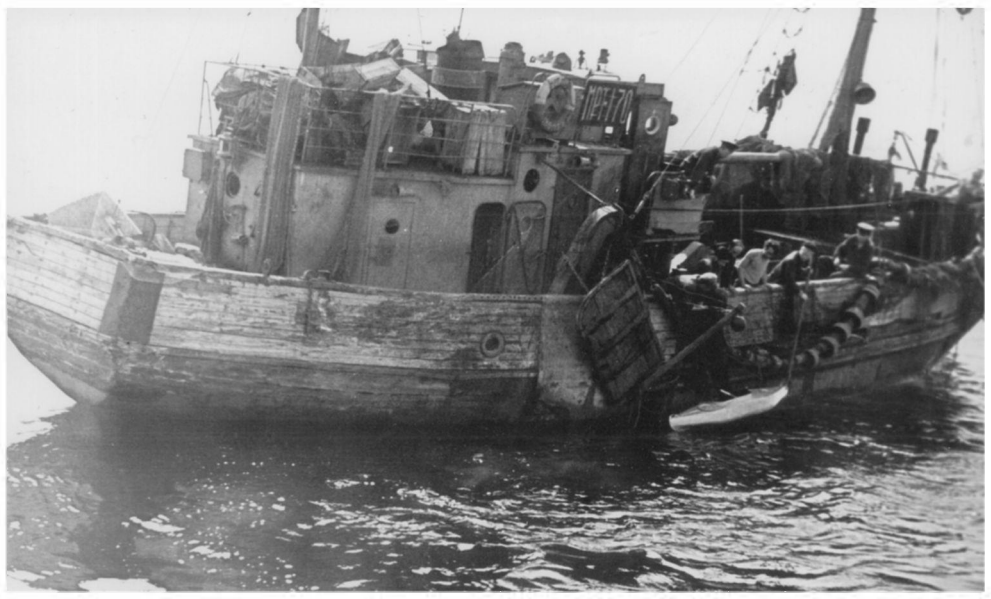

Sovietų žvejybinis traleris MRT-170, 1957 metai

Kviečiame prisidėti prie LPKTS veiklos!

Nuo 2020 metų sausio 1 dienos paramos gavėjams, tarp jų ir meno kūrėjams, bus galima skirti iki 1,2 procento pajamų mokesčio (anksčiau buvo skiriama 2 procentai), politinėms partijoms – iki 0,6 procento (anksčiau buvo 1 procentas), profesinėms sąjungoms ar jų susivienijimams – iki 0,6 procento (anksčiau buvo 1 procentas).

Kaip ir kasmet iki gegužės 1 dienos pajamų mokesčio dalį galite skirti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai arba jos filialui. Tai galite padaryti Valstybinėje mokesčių inspekcijoje arba internetu, prisijungę prie elektroninio deklaravimo sistemos: https://deklaravimas.vmi.lt

Kairėje pasirinkite „Pateikti dokumentą“, spauskite „Pildyti dokumentą“. Suradę formą, kurios kodas FR0512, spauskite „Pildyti formą tiesiogiai portale“.

Skirdami 1,2 procento, nurodykite šiuos duomenis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (galima nurodyti ir konkretų filialą), kodas 300032645. Užpildę visus duomenis spauskite „Pateikti deklaraciją“.

Jei Jūs nedirbate, paraginkite tai padaryti savo dirbančius artimuosius!

Būsime dėkingi!